

Федосова О. В.,*кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,
головний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії
з проблем протидії злочинності
Харківського національного університету внутрішніх справ*

СТАНОВЛЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ МЕТОДИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ

Анотація. Проблеми методики розслідування злочинів були об'єктом пильної уваги вчених на різних етапах розвитку криміналістики. Становлення криміналістичної методики розслідування злочинів відбувалося на тлі розвитку кримінального процесу та появи систематизованих рекомендацій із розслідування окремих видів злочинів. Уявлення про методику розслідування злочинів як систему наукових положень, які визначають найбільш оптимальний процес пошуку істини, бере свій початок у працях учених, які досліджували техніку і тактику провадження окремих слідчих дій, спрямованих на отримання доказової інформації під час розслідування. Розглянуто поняття та сутність криміналістичної методики розслідування злочинів. Проаналізовано теоретичну концепцію щодо ролі і місця цієї наукової категорії в системі криміналістики та подано її визначення. Наголошено, що процес формування криміналістичних методик триває донині, оскільки постійні зміни у суспільному житті та злочинній діяльності зумовлюють потребу подальшого вдосконалення прийомів та засобів протидії злочинності. Зважаючи на це, особливої уваги потребують монографічні дослідження, пов'язані з проблемами формування методики розслідування злочинів у сучасних умовах. Визначено, що криміналістична методика – це система інтегрованих наукових положень і сформованих на їх основі комплексів методичних рекомендацій та слідчих технологій у вигляді типових інформаційних моделей, спрямованих на оптимальне здійснення виявлення та розслідування злочинів. З'ясовано, що сьогодні актуальними напрямками розвитку криміналістичної методики є вдосконалення теоретичних засад цього розділу науки, а також формування сучасних науково обґрунтованих рекомендацій із розслідування окремих видів і груп злочинів за оновленою структурою та змістом. Зважаючи на це, вбачається, що перспективними можна вважати подальші наукові дослідження, спрямовані на розвиток уявлень про класифікацію окремих криміналістичних методик, їх структуру, формування та реалізацію комплексних методик розслідування, впровадження особливостей тактики негласних слідчих (розшукових) дій, створення методичних рекомендацій як для досудового розслідування, так і щодо судового розгляду кримінальних проваджень.

Ключові слова: криміналістична методика, наукові положення, виявлення, розслідування, слідчі (розшукові) дії, негласні слідчі (розшукові) дії, інтеграція наукових знань.

Постановка проблеми. У теорії криміналістики криміналістична методика є системою наукових положень і розроблених на їх основі рекомендацій щодо організації та здійснення розслідування та запобігання окремим видам злочинів [1, с. 415]. Вона виникла в результаті інтеграції та диферен-

ціації наукових знань й об'єднує передові досягнення криміналістичної техніки і тактики щодо оптимальної організації розслідування злочинів та судового розгляду певних категорій кримінальних проваджень.

Формування нових і модернізація наявних криміналістичних методик здійснюється на основі узагальнення та теоретичного пояснення накопиченого емпіричного матеріалу й пізнання наукових фактів, які стосуються як етапів становлення, так і напрямів розвитку методики розслідування злочинів у сучасних умовах. Зважаючи на це, під час визначення напрямів наукового пошуку щодо криміналістичної методики слід виходити з потреб судово-слідчої практики, прогностичного бачення ймовірних шляхів розвитку та структурних змін злочинних проявів, міжнародного досвіду боротьби з ними, оскільки нині, на жаль, спостерігається певна диспропорція між запитами практики і результатами наукових досліджень.

Проблеми методики розслідування злочинів були об'єктом пильної уваги вчених на різних етапах розвитку криміналістики. Становлення криміналістичної методики розслідування злочинів відбувалося на тлі розвитку кримінального процесу та появи систематизованих рекомендацій із розслідування окремих видів злочинів. Уявлення про методику розслідування злочинів як систему наукових положень, які визначають найбільш оптимальний процес пошуку істини, бере свій початок у працях учених, які досліджували техніку і тактику провадження окремих слідчих дій, спрямованих на отримання доказової інформації під час розслідування.

Дослідженню теоретичних засад формування криміналістичних методик присвятили свої праці такі провідні вчені-криміналісти, як Ю.П. Алєнін, Л.І. Аркуша, В.П. Бахін, Р.С. Белкін, А.І. Вінберг, А.Ф. Волобуєв, Ю.П. Гармасєв, І.Ф. Герасимов, В.А. Журавель, А.В. Іщенко, Є.П. Іщенко, О.Н. Колесніченко, В.О. Коновалова, В.С. Кузьмічов, В.О. Малярєва, Г.А. Матусовський, О.В. Пчеліна, М. . Салтєвський, М.О. Селіванов, Р.Л. Степанюк, В.Г. Танасєвич, В.В. Тіщенко, С.М. Трегубов, С.С. Чернявський, Б.М. Шавер, В.Ю. Шепітько, А.В. Шмонін, Б.В. Щур, М.П. Яблоков, І.М. Якимов та ін.

Мета статті зумовлена необхідністю проведення аналізу наукових досліджень щодо етапів становлення та напрямів розвитку криміналістичної методики розслідування злочинів у сучасних умовах, а також визначення ролі вітчизняних науковців у формуванні її теоретичних засад.

Виклад основного матеріалу дослідження. До досліджень методики розслідування можна зарахувати першу (видану в 1915 р.) монографію С.М. Трегубова «Основи кримінальної техніки. Науково-технічне керівництво для судових діячів» [2].

На той час судовий діяч С.М. Трегубов (старший юрисконсульт Міністерства юстиції, ординарний професор Олександрівської військово-юридичної академії, викладач Імператорського училища правознавства) у своїй багатоаспектній праці вперше виклав концепцію методики розслідування на рівні таких злочинів, як «підпали» і «залізничні катастрофи», що стало вкрапленням названих методик у загальну програму окремих «правил» розслідування злочинів. Дослідження С.М. Трегубова заслужили високої оцінки, оскільки вперше поряд із криміналістичною тактикою містили певні рекомендації з методики розслідування окремих видів злочинів.

Необхідно вказати на спроби визначити окремі рекомендації в методиці розслідування, які містилися в Інструкції для народних слідчих, затвердженій колегією Народного комісаріату юстиції УРСР у 1919 р., як одного з документів того часу, що належить до діяльності юстиції в період становлення нових слідчих органів. Окремі рекомендації Інструкції, що належать до організації провадження та послідовності проведення окремих слідчих дій, безсумнівно, становлять основи методики розслідування злочинів [3, с. 66–75].

Однак формування методики розслідування злочинів як синтезувальної частини народжуваної наукової галузі криміналістики мало складний шлях розвитку. Становлення кримінальної політики держави на той час вимагало створення нових законів, тому законодавчі акти (кримінальний і кримінально-процесуальний кодекси), які регулюють діяльність судової влади, мали перевагу над науковими дослідженнями. Саме цим пояснюється повільний розвиток криміналістики та нерівномірність розвитку і дослідження таких її окремих галузей, як техніка, тактика та методика розслідування [4, с. 35].

Однією зі значних наукових подій у цей період (1917–1926 рр.) було видання підручника з криміналістики І.М. Якімова «Криміналістика. Керівництво з кримінальної техніки і тактики», опублікованого в 1925 р. І.М. Якімов запропонував виділити такі розділи криміналістики, як кримінальна техніка, кримінальна тактика та методологія. При цьому, на думку вченого, кримінальна тактика вивчала характеристику злочинної діяльності та методи розкриття злочинів, розшуку та затримання злочинців. Методологія ж визначала шляхи та способи застосування методів кримінальної техніки та тактики під час розслідування злочинів [5, с. 31].

У 1929 р. видано роботу В.І. Громова «Методика расследования преступлений. Руководство для органов милиции и уголовного розыска» [6]. Це були зачатки криміналістичної методики в криміналістичній науці, що вказували на її синтезувальний характер.

Подальший розвиток методики розслідування знайшов своє відображення у виданнях підручників, до яких належить «Криміналістика. Методика розслідування окремих видів злочинів» за редакцією А.Я. Вишинського, виданого у 1936 р., який став одним із головних джерел методик розслідування у цей період [7]. Новий етап розвитку методики розслідування злочинів можна знайти в підручниках із криміналістики, авторами яких були Б.М. Шавер, А.І. Вінберг та ін. [8].

Історичною передумовою дослідження теоретичних основ методики розслідування злочинів стали роботи О.Н. Колесніченка. У 1965 р. було опубліковано курс лекцій із криміналістики «Общие положения методики расследования отдельных видов преступлений» [9]. Надалі ці ідеї стали основою його

докторської дисертації на тему «Научные и правовые основы расследования отдельных видов преступлений» [10]. Тоді ж О.Н. Колесніченку належало інше дослідження, що теж стосувалося методики розслідування. Його наукова робота «Криміналістична характеристика злочинів» викликала багато наукових дискусій і стала провісником теоретичних основ методики розслідування злочинів [11].

Варто зазначити, що відтоді майже всі підручники з криміналістики для вищих навчальних закладів мають розділ, присвячений методиці розслідування окремих видів злочинів, включаючи криміналістичну характеристику як вихідну наукову конструкцію, яка є теоретичною основою будь-якої методики розслідування злочинів. Слід погодитись з академіком В.О. Коноваловою, що саме в цьому безсумнівно наукова заслуга професора О.Н. Колесніченка в розвитку теорії криміналістики [4, с. 36].

Особливу увагу маємо звернути на те, що підручник, спеціально присвячений проблемам методики розслідування окремих видів злочинів, уперше був виданий в Україні у 1988 р. [12]. У ньому за єдиною схемою було представлено основи методики розслідування таких злочинів, як убивства, розкрадання державного і громадського майна, крадіжки, розбої, зґвалтування та інші. Учені сформулювали загальні завдання такої методики розслідування, а саме: узагальнення досвіду розслідування окремих видів злочинів; виділення специфічних властивостей окремих категорій справ та адекватних прийомів і методів їх розслідування; визначення способів і ступеня застосування принципів тактики та техніки розслідування; виділення особливостей застосування комплексу тактичних і технічних прийомів під час розслідування окремих видів злочинів тощо. При цьому як методи, спрямовані на виконання зазначених завдань, виділено такі: дослідження слідової картини; встановлення кола осіб, причетних до вчинення злочину або поінформованих про окремі аспекти вчиненого кримінального правопорушення; аналіз, дослідження та зіставлення фактів; застосування спеціальних знань; розроблення форм і методів співвідношення оперативно-розшукових і слідчих дій; визначення процесуальних особливостей перевірки й оформлення доказів.

Слід зазначити, що загальні положення методики розслідування сформувались у 60–80-х рр. ХХ ст. у розвинену систему наукових знань, яка істотно наблизила теоретичні уявлення криміналістичної методики до практичної діяльності з розкриття, розслідування та попередження злочинів [13, с. 19]. А.В. Іщенко спеціально дослідив тематичну спрямованість дисертаційних досліджень проблем методики розслідування окремих видів злочинів у цей період. За його результатами найбільша активність у розробленні зазначеної проблематики припадає на 80-ті рр. ХХ ст. Пошуки науковців у цій розгалуженій проблематиці зосереджуються на загальних питаннях та специфіці методики розслідування злочинів, зокрема розкрадань, залежно від способу їх учинення [14, с. 258]. Загальні положення методики розслідування злочинів у зазначений період досліджували також О.М. Васильєв, І.О. Возгрін та інші науковці [15; 16].

Розгляд сучасної наукової літератури дозволив дійти висновку, що більшість учених трактують криміналістичну методику однаково, використовуючи при цьому різну термінологію. Тобто змінюється форма, а зміст залишається. Водночас зовнішньо схожі терміни «криміналістична методика розслідування злочинів» [17, с. 3–5], «методика розслідування окремих видів

злочинів або криміналістична методика» [18, с. 176; 19, с. 247], «криміналістична методика розслідування» [20, с. 481–485], «методика з розслідування злочинів» [21, с. 108], «методика виявлення і розслідування» [22, с. 4] та ін., на думку науковців, мають різне змістове навантаження.

У першому випадку йдеться про самостійний розділ криміналістики, у другому – про систему (комплекс) науково-практичних рекомендацій щодо організації та здійснення розкриття, розслідування і запобігання злочинам конкретного виду, а в третьому – про окрему науково обґрунтовану та практично перевірену пораду (пропозицію) для покращення роботи з розслідування тощо [23, с. 10].

Ураховуючи вищенаведене, вважаємо за необхідне з'ясувати сутність поняття криміналістичної методики, що дасть можливість правильно й адекватно використовувати методичні напрацювання в практичній діяльності з розслідування злочинів. Так, у сучасній криміналістичній літературі більшість учених трактують криміналістичну методику як систему наукових положень і розроблених на їх основі рекомендацій щодо організації і здійснення розслідування та запобігання окремим видам злочинів. Слід звернути увагу на те, що таке трактування методики розслідування окремих видів злочинів було наведено Р.С. Белкіним у криміналістичній енциклопедії. Він зазначає, що криміналістична методика (методика розслідування окремих видів злочинів, окрема методика) – це система наукових положень і розроблених на їх основі рекомендацій з організації і здійснення розслідування та запобігання злочинам [24, с. 101]. Близьким до цього є визначення, запропоноване В.П. Бахінім, який вважає, що криміналістична методика є системою наукових положень та розроблених на їх основі практичних рекомендацій з оптимального проведення розслідування злочинів [25, с. 3].

Деякі інші визначення наводять Є.П. Іщенко і А.О. Топорков. Вони вважають, що криміналістична методика – це система наукових положень і розроблених на їх основі практичних рекомендацій, що базуються на вивченні закономірностей кримінальної і слідчої діяльності, які оптимізують організацію здійснення розслідування окремих видів злочинів [26, с. 481].

Процес формування криміналістичних методик триває донині, оскільки постійні зміни в суспільному житті та злочинній діяльності зумовлюють потребу подальшого вдосконалення прийомів та засобів протидії злочинності. Зважаючи на це, окремої уваги потребують монографічні дослідження, пов'язані з проблемами формування методики розслідування злочинів у сучасних умовах.

На необхідність детального аналізу криміналістичної методики з метою виділення її основних ознак, функцій тощо вказує у своєму дослідженні Б.В. Щур, адже без цього не можна пояснити сутність і завдання цієї категорії, сформулювати її дефініцію [27, с. 91–113].

Ураховуючи зазначене, серед основних ознак криміналістичної методики пропонується виділяти системність (є розділом криміналістики), інтегративність (поєднує дані криміналістичної техніки та тактики щодо окремих видів (груп) злочинів), інформаційність (є інформаційною моделлю), комплексність (є комплексом рекомендацій типізованого вигляду), спрямованість на оптимальне розкриття та розслідування певного виду злочинів. Тобто криміналістична методика – це система інтегрованих наукових положень і сформованих на їх

основі комплексів методичних рекомендацій та слідчих технологій у вигляді типових інформаційних моделей, спрямованих на оптимальне здійснення розслідування та попередження (запобігання) злочинів.

На окрему увагу заслуговує пропозиція Б.В. Щура класифікації криміналістичних методик залежно від сфери реалізації (криміналістичні методики розслідування та криміналістичні методики судового розгляду); від виду злочинів (видові криміналістичні методики); від криміналістично значущих ознак у певному виді злочинів (підвидові криміналістичні методики, або «мікрометодики»); від криміналістично значущих ознак, що виходять за межі виду злочину (групові криміналістичні методики); від наявності зв'язків між окремими видами злочинів (комплексні криміналістичні методики) [28, с. 899–903]. Запропонований ученим поділ криміналістичних методик має вагомий теоретичний та практичний значення, оскільки базується на змішаному критерії, який ураховує всі сучасні особливості злочинної діяльності та відповідні потреби й можливості правоохоронних органів у боротьбі з такою діяльністю. Окрім того, поділ методик розслідування на види за кримінально-правовим і криміналістичним критеріями водночас дозволяє розробити більш адаптовані до умов розслідування конкретного злочину криміналістичні методики.

Вагомою подією у вітчизняній науці стали наукові роботи В.В. Тіщенка, пов'язані з проблемами формування методики розслідування [29; 30, с. 170–181; 31, с. 237–250; 32, с. 362–371; 33, с. 17–24]. У результаті проведених досліджень науковцем обґрунтовано необхідність розроблення міжвидової методики розслідування злочинів; розвинуто положення стосовно поняття і значення обставин злочинної діяльності, що підлягають установленню; визначено типові вихідні слідчі ситуації в розслідуванні злочинів, що створюються відповідно до кількісно-якісних характеристик первинної криміналістично значущої інформації, визначено напрями розслідування і розроблено програму вирішення методико-криміналістичних завдань на початковому етапі розслідування злочинів залежно від їх характеру і вихідних типових слідчих ситуацій.

Теоретичним та практичним основам методики розслідування було присвячено докторську дисертацію С.С. Чернявського [34, с. 193–194]. Він зазначає, що джерелами формування та розвитку криміналістичної методики є положення криміналістики, кримінального та кримінально-процесуального права, а також слідча практика. Законодавство про кримінальну відповідальність та положення кримінального права, що встановлюють караність діянь та характер обставин, які впливають на ступінь і характер відповідальності, є визначальним чинником для розроблення окремих методик розслідування та орієнтиром для визначення предмета доказування. Норми кримінально-процесуального права, що регламентують процес розслідування, впливають на структуру окремих методик, визначають форму, зміст, умови проведення і послідовність здійснення тих чи інших процесуальних дій. С.С. Чернявський доводить, що предметом пізнання в методиці розслідування є закономірності, що об'єднують певні види злочинів, які побудовані за кримінально-правовою ознакою (в основі – об'єкт злочинного посягання), або групи злочинів, виділені за криміналістично значущими ознаками. Для забезпечення ефективності методичних рекомендацій криміналістика адаптує досягнення інших наук (природничих, технічних) [35, с. 177–183].

Натепер зусилля вчених-криміналістів направлені на дослідження проблеми формування системи методик розслідування злочинів, її форм, напрямів, адаптації методик загального порядку та різновидів. Становить значний інтерес акцентування уваги на питаннях систематизації в методиці розслідування, оскільки це сприяє науковій обґрунтованості цього розділу системи криміналістики.

Стосовно цього дослідження, що належать професорові В.А. Журавлю, є зразком інноваційного підходу до формування і систематизації наукових знань. Його робота «Криміналістичні методики: сучасні наукові концепції» [36], в якій окреслено появу нових теоретичних ідей щодо розвитку криміналістичної методики розслідування злочинів і яка видана у 2012 р., стала новим науковим явищем у теорії криміналістики. Автор уперше в інноваційному плані розглянув сучасні тенденції формування та розвитку методики розслідування окремих видів злочинів, мікрометодики та їх адаптацію до видових програм. У новій манері у монографії висвітлено проблеми технології формування методики розслідування окремих видів злочинів і структуру окремих криміналістичних методик. Водночас не втрачає свого значення роль методики розслідування стосовно профілактичної діяльності та її можливого обґрунтування. Необхідно вказати на роль прогнозування, виникнення нових злочинних проявів, пов'язаних із політичними й економічними змінами у світовому співтоваристві.

Окремі науковці вважають, що невід'ємним складником криміналістичної методики мають стати рекомендації щодо особливостей тактики негласних слідчих (розшукових) дій. Так, у наукових роботах Р.Л. Степанюка [37; 38, с. 156–160; 39, с. 236–245] розглянуто основні тенденції розвитку окремих методик розслідування злочинів, що пов'язані з реформуванням кримінального процесу України. Науковець зазначає, що суттєва зміна підходів до регламентації порядку досудового розслідування, повноважень його суб'єктів, правил провадження окремих слідчих дій та інші новації кримінального процесуального закону вимагають від криміналістичної науки перегляду багатьох усталених положень і рекомендацій, зокрема в галузі методики розслідування окремих видів злочинів, із метою їх приведення у відповідність до реалій практики.

Такої ж позиції дотримується В.М. Шевчук, який зазначає, що в сучасних реаліях уже важко уявити криміналістичну методику складних категорій кримінальних правопорушень без висвітлення тактики негласних слідчих (розшукових) дій [40, с. 117–127].

Уважаємо, що такий підхід є інноваційним, становить певний науковий і практичний інтерес, має право на існування, але потребує додаткового вивчення, детального аналізу, наукового обґрунтування і перевірки його ефективності на практиці.

Висновки. Проведений аналіз літературних джерел та ознаки криміналістичної методики дозволяють дійти висновку, що криміналістична методика – це система інтегрованих наукових положень і сформованих на їх основі комплексів методичних рекомендацій та слідчих технологій у вигляді типових інформаційних моделей, спрямованих на оптимальне здійснення виявлення та розслідування злочинів.

Ураховуючи вищезазначене, можемо з упевненістю сказати, що сьогодні актуальними напрямами розвитку криміналістичної методики є вдосконалення теоретичних засад цього розділу науки, а також формування сучасних науково обґрун-

тованих рекомендацій із розслідування окремих видів і груп злочинів за оновленою структурою та змістом. Зважаючи на це, вбачаємо, що перспективними можна вважати подальші наукові дослідження, спрямовані на розвиток уявлень про класифікацію окремих криміналістичних методик, їх структуру, формування та реалізацію комплексних методик розслідування, впровадження особливостей тактики негласних слідчих (розшукових) дій, створення методичних рекомендацій як для досудового розслідування, так і щодо судового розгляду кримінальних проваджень.

Література:

1. Криміналістика : підруч. / В.Ю. Шепітько, В.А. Журавель, В.О. Коновалова та ін.; за ред. В.Ю. Шепітька. 5-те вид. преробл. та допов. Київ : Ін Юре. 2016. 640 с.
2. Трегубов С.Н. Основы уголовной техники. Научно-технические приемы расследования преступлений. Петроград : Изд. юрид. кн. склада «Право», 1915. 336 с.
3. Коновалова В.Е. Некоторые вопросы истории советской криминалистики (1917–1920 гг.). Учен. зап. Харьк. юрид. ин-та. Харьков : Изд-во Харьк. юрид. ин-та, 1957. Т. 11. Вып. 2. С. 66–75.
4. Коновалова В.О., Мишков Я.С. Інновації в методиці розслідування злочинів. *Право та інновації*. 2016. № 2(14). С. 34–40.
5. Якимов И.Н. Криминалистика. Руководство по уголовной технике и тактике. Новое издание, перепечатанное с издания 1925 г. Москва : ЛексЭст, 2003. 437 с.
6. Громов В.И. Методика расследования преступлений. Руководство для органов милиции и уголовного розыска. Москва, 1929. 114 с.
7. Криминалистика. Методика расследования отдельных видов преступлений : учебник / под ред. А.Я. Вышинского. Москва : Гос. Изд-во Сов. зак-во, 1936. 127 с.
8. Шавер Б.М., Винберг А.И. Криминалистика : учебник. Москва : Юрид. изд-во НКЮ СССР, 1940. 200 с.
9. Колесниченко А.Н. Общие положения методики расследования отдельных видов преступления: курс лекций. Харьков : Юрид. ин-т, 1965. 47 с.
10. Колесниченко А.Н. Научные и правовые основы расследования отдельных видов преступлений : дис. ... д-ра юрид. наук. Харьков, 1967. 666 с.
11. Колесниченко А.Н., Коновалова В.Е. Криминалистическая характеристика преступлений : учебное пособие. Харьков : Юрид. ин-т, 1985. 93 с.
12. Криминалистика. Методика расследования отдельных видов преступлений : учебник / В.П. Бахин, В.И. Гончаренко, Н.И. Клименко, А.Н. Колесниченко и др.; под ред.: В.К. Лисиченко. Киев : Вища шк., 1988. 405 с.
13. Чурилов С.Н. Криминалистическая методика: история и современность. Москва : Изд.-книготорг. центр «Маркетинг», 2002. 368 с.
14. Іщенко А.В. Методологічні проблеми криміналістичних наукових досліджень: монографія / за ред. І.П. Красюка. Київ : Нац. акад. внутр. справ України, 2003. С.258–264.
15. Васильев А.Н. Проблемы методики расследования отдельных видов преступлений. Москва : Изд-во Моск. ун-та, 1978. 72 с.
16. Возгрин И.А. Общие положения методики расследования отдельных видов преступлений. Ленинград, 1976. 55 с.
17. Тіщенко В.В. Теоретичні і практичні основи методики розслідування злочинів : монографія. Одеса Фенікс, 2007.
18. Криминалистика. Криминалистическая тактика и методика расследования преступлений : учебник для студентов юридических вузов и факультетов / Под ред. проф. В.Ю. Шепітько. Харьков : ООО «Одиссей», 2001. 528 с.
19. Шепітько В.Ю. Криминалистика : курс лекцій. 4-е изд. Харьков : «Одиссей», 2011. 368 с.

20. Ищенко Е.П., Топорков А.А. Криминалистика : учебник / под ред. Е.П. Ищенко. Москва : Юридическая фирма «КОНТРАКТ»: ИНФРА-М, 2008. 748 с.
21. Корноухов В.Е. К вопросу об определении понятий «методика расследования преступлений». *Криминалистические чтения, посвященные 100-летию со дня рождения проф. Б.И. Шевченко*: тез. выступлений. Москва : МАКС Пресс, 2004. С. 108–110.
22. Аркуша Л.И. Основы методики выявления и расследования организованной преступной деятельности при наличии корумпованных зв'язків : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2002. 19 с.
23. Журавель В.А. Криміналістичні методики: сучасні наукові концепції: монографія. Харків : Вид. агенція «Апостиль», 2012. 304 с.
24. Белкин Р.С. Криминалистическая энциклопедия. 2-е изд., доп. Москва : Мегатрон XXI, 2000. 334 с.
25. Бахин В.П. Криминалистическая методика : лекция. Киев, 1999. 35 с.
26. Ищенко Е.П., Топорков А.А. Криминалистика : учебник. / Под ред. Е.П. Ищенко. Москва : Юридическая фирма «КОНТРАКТ», «ИНФРА-М», 2008. 748 с.
27. Щур Б.В. Теоретичні основи формування та застосування криміналістичних методик : дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2011. 407 с.
28. Щур Б.В. Ознаки криміналістичної методики. *Форум права*. 2011. № 3. С. 899–903. URL: <http://nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-3/11cbvokm.pdf>
29. Тищенко В.В. Концептуальні основи розслідування корисливо-насильницьких злочинів : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність». Харків, 2003. 53 с.
30. Тищенко В.В. Криминалистическая методика расследования: современное состояние и перспективы развития. *Наукові праці НУ «Одеська юридична академія»*. 2010. Т. 9. С. 170–181.
31. Тищенко В.В. О современных направлениях развития криминалистической методики расследования преступлений. Современное состояние и развитие криминалистики: сб. науч. тр. / Под ред. Н.П. Яблокова и В.Ю. Шепитько. Харьков: Апостиль, 2012. С. 237–250.
32. Тищенко В.В. Теоретические основы криминалистической методики расследования преступлений: проблемы и тенденции. *Наукові праці НУ «Одеська юридична академія»*. 2011. Том 10. С. 362–371.
33. Тищенко В.В. Формирование теоретических основ криминалистической методики расследования преступлений: проблемы и тенденции. *Проблемы уголовного процесса, криминалистики и судебной экспертизы*. 2014. № 1 (3). С. 17–24.
34. Чернявський С.С. Теоретичні та практичні основи методики розслідування фінансового шахрайства: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2010. 610 с.
35. Чернявський С.С. Концептуальні засади комплексної методики розслідування фінансового шахрайства. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. Політологія. Соціологія. Право: збірник наукових праць. 2009. № 4. С. 177–183.
36. Журавель В.А. Криміналістичні методики: сучасні наукові концепції : монографія. Харків : Апостиль, 2012. 302 с.
37. Степанюк Р.Л. Теоретичні засади методики розслідування злочинів, вчинених у бюджетній сфері України: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2012. 491 с.
38. Степанюк Р.Л. Класифікація окремих криміналістичних методик розслідування злочинів. *Право і Безпека*. 2014. № 3 (54). С. 156–160.
39. Степанюк Р.Л. Проблеми розвитку криміналістичної методики в умовах реформування кримінальної юстиції України. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2016. № 1 (12). С. 236–245.
40. Шевчук В.М. Проблеми формування та удосконалення окремих криміналістичних методик. Challenges in Science of Nowadays : Proceedings of the 5th Intern. Sci. and Practical Conf. (July 16–18, 2020). Washington, USA, 2020. P. 117–127.

Fedosova O. Formation and prospects for the development of forensic methods of crime investigation

Summary. Problems in the methodology of investigating crimes have been the subject of close attention of scientists at various stages of development of criminology. The formation of forensic methods of crime investigation took place against the background of the development of the criminal process and the emergence of systematic recommendations for the investigation of certain types of crimes. The idea of the methodology of investigation of crimes as a system of scientific provisions that determine the most optimal process of finding the truth, originates in the works of scientists who studied the technique and tactics of individual investigative actions aimed at obtaining evidence in the investigation. The concept and essence of forensic methods of crime investigation are considered. The theoretical concept of the role and place of this scientific category in the system of criminology is analyzed and its definition is given. It is emphasized that the process of formation of forensic methods continues to this day, as the constant changes in public life and criminal activity necessitate further improvement of methods and means of combating crime. In this regard, special attention needs to be paid to monographic studies related to the problems of forming a methodology for investigating crimes in modern conditions. It is determined that forensic methodology is a system of integrated scientific provisions and complexes of methodical recommendations and investigative technologies formed on their basis in the form of typical information models aimed at optimal implementation of detection and investigation of crimes. It is found out that today the actual directions of development of forensic methodology are the improvement of the theoretical foundations of this section of science, as well as the formation of modern scientifically sound recommendations for the investigation of certain types and groups of crimes according to the updated structure and content. In this regard, it is seen that promising can be considered further research aimed at developing ideas about the classification of individual forensic methods, their structure, formation and implementation of comprehensive methods of investigation, implementation of tactics of covert investigative (search) actions, creating guidelines as for pre-trial investigation and for the trial of criminal proceedings.

Key words: forensic methodology, scientific provisions, detection, investigation, investigative (search) actions, covert investigative (search) actions, integration of scientific knowledge.